

[kisvárdai.lapok]

XV. évfolyam 3. szám – 2013. június 24., hétfő

Albert Csilla, Györgyjakab Enikő (Romok igaz menedék)

Magyar
színházak
kisvárdai
fesztiválja
XXV. jubileumi

„A jó beszélgetéshez nem csak ügyesen forgatott szavak kellenek, melyekkel azt mondjuk el, amit a távcső számunkra, mindig csak számunkra, s nem mindenki számára egyformán megmutat, kiemel, közel hoz, hanem szeretet is, amire a színjátszásnak úgy általában szüksége van, kivált pedig annak, amely évente Kisvárdán tartja találkozóját...” Gerold László (Kisvárdai Lapok: Színház és beszélgetés, 1999)

[tartalom]

- 2. old.: A szakmai beszélgetésről [reflekt]
- 3. old.: Üvöltés a zsenikért, első ciklus: Oroszok – Arad [fókusz]
- 4. old.: Laczkó Vass Róbert az operáról [a.másik.part]
- 5. old.: Romok igaz menedék – Kolozsvár [fókusz]
- 6. old.: Csipkerózsika meg Kezeshábas – Nagyvárad [fókusz]
- 7. old.: Hegyi Réka a bábszínházról [a.másik.part]
- 8. old.: Keresztrejtvény + képregény

Harsányi Attila (Oroszok)

[reflekt]

Kinek hol a sok

[reflekt]

„Nyilván elfogultságot kell bejelentsek” – kezdett bele a marosvásárhelyi Művészeti Egyetem Két lengyel darab című előadásának beavogatását motiváló beszédébe Rita. Egy kiforrott és egyedi színházi nyelvet képviselő rendező (Bocsárdi László) és klasszikusabb színésznevelésben részesült pályakezdők találkozása két ilyen jellegű egyfelvonásos kapcsán izgalmasnak ígérkezik. A **kócoságok** ellenére is – fogalmazott jólféltlenül Rita.

A végzősök nyíltan vallottak a próbafolyamatról, a tanulásokról és a kihívásról. „Nem is tudtuk felfogni, csak amikor kész lett. A rendező nagyon nyitott volt felénk, alkotó partner volt, kialakult egy közvetlen kapcsolat” (Boros Csaba). „Nem érezte egy pillanatig sem, hogy meg kell felelni” (Kinda Szilárd). „Eddig sosem láttuk egymást ilyenek. Mi magunkat is megleptük, folyamatosan **rácsodálkoztunk** magunkra és egymásra” (Boros Csaba).

Miután Szűcs Kati óvatosan kipuhította, hogy bírják a fiatalok a **kritikát**, a szöveghasználat és a dramaturgiai kifogásolnivalók kerültek terítékre. A szövegekből nem húztak. Szándékosan. (Lehet, mégis kellett volna.) Ez volt a kihívás.

A kiszvárdai előadás volt ebből az utolsó. A búcsú apropóján Bocsárdi a színészeknek is bevallotta, hogy nagy bravúr volt ezt a szöveget így megcsinálni – árulta el Badics Petra. „Nem érezték magatokat becsapva?” – kérdezett vissza Szűcs Kati. „Nem. Én most is érzem, hogy jó ez a szöveg!” – vágta rá Boros Csaba komolyan. Komolyan!

Stuber Andrea, Boros Csaba

A Marosvásárhelyi Nemzeti Színház és a Yorick Stúdió közös produkciójaként futó Bányavakság nem hiányozhatott a fesztiválról – motiválta választását Sebestyén Rita a második szakmain.

Miután túlléptük a darab kérdésfelvetésének és aktualitásának boncolgatását, Nánay a **szereposztást** dicsérte. Külön kiemelte Florin alakját (Bányai Kelemen Barna): „Nincs ember, aki ne szimpatizálna vele.” Ez jól tesz az előadásnak. Izsákkal kapcsolatban hiányérzete van (Ördög Miklós Levente), „mintha elfeledkeztetek volna róla, nincs használva. Elmegy a poénja, de nincs súlya”. Ezt a drámaszöveg és a rendezés, semmint az alakítás hiányosságaként jegyezte meg. Szűcs Kati ehhez kapcsolódva Nagy Dorottya és Bányai Kelemen Barna játékát és a POSZT-on kapott elismeréseiket említette, majd rögtön melléjük rendelte Szakács László alakítását is. Az általa formált Ince a grotesksége mellett folyamatosan fenntartja a feszültséget.

Az előadás játszik. Játszik a giccsel, szinte hihetetlen, hogy a díszlet Bartha Jócó munkája – állapítja meg Rita. Szűcs Kati később erre visszatérve funkcionális giccsről beszél, hiszen a díszletet folyamatosan használják. „Szinte megszólal”.

Lábiscsák János a feliratozás hasznosságát kérte számon. „Aki nem tud minimum román konyhanyelvi szinten, nem érti” – jobb lett volna magyar felirat. Nánay inkább koncepciónak látja a feliratozást, jelentést hordoz. Ehhez kapcsolódott Urbán Balázs is: „latin nyelvismeretből kikövetkeztethető minden”. Hízsnyan szintén: „Én egy árva kukkot sem tudok románul, de mindent értettem. Amit nem, azt pont úgy nem, mint a szereplők” – ez is egy játék.

Az alkotók abszurd színházi poénteknikát és klasszikus komédiahumort használnak. Szubjektív, hogy kinek hol a sok. Hízsnyan Géza szerint a ripacséria határvonalán át-átbillen az előadás és „az olcsó poénokat meg kellett volna nyesegetni”. Szűcs Kati „a humor védelmében” szólalt fel, nála nem lépték át a határt, valamivel muszáj tompítani ezt a brutális történetet. „Mértékletesen csináljátok a végletekig.” Aba a szöveg védelmére kel: „nem nyúltunk bele és nem is volt szándékunkban. Ez egy erős, **székelycsabás** szöveg. Az volt a cél, hogy pengeélen táncoljunk. Ha túmentünk, az baj.”

Érdekes figyelni a Bányavirágtól kezdődően a trilógiában a fejlődést, az ötletek és eljárások átmentését, újraértelmezését, összecsengéseket. A szöveg és az előadások tekintetében egyaránt – summázott Nánay. Kíváncsian várja a Bányavizet.

A szinte kerekre sikerült beszélgetésbe ismét derült égből villám csapott. Ezúttal Oberten János személyében. Kifogásolta a darabot, a tematikát, a nyelvezetet. Tulajdonképpen mindent. Valami realista témafeldolgozást és játékmódot várhatott el, úgy sejtjük. „Muszáj három mondatot ezt a dolgot helyretenni” – mondta mély levegővétel után Nánay. Hasztalan. „Nincs az előadásban semmi a román–magyar–székely viszonyból. ... Ilyen rendőrt csak rajzolni lehet... Miért kell olyan szemétláda legyen az a szegény leánya is?... Hol a katarzis?!” – folytatta szünetben is Oberten.

Demeter Kata

[fókusz]

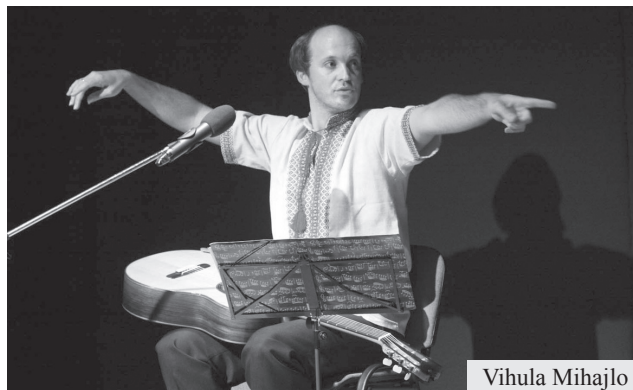
Szellemidézés nélkül

Üvöltés a zsenikért, első ciklus: Oroszok – Aradi Kamaraszínház

Furcsa látvány a két mikrofonállvány; Vlagyimir Viszockijt egy szál gitárral képzelet el az ember; magányos farkasként, aki pusztába üvölti fájdalmát – még akkor is, ha tisztában van azzal, hogy ez csupán sztereotípiák. Amikor azután belép a színpadra Harsányi Attila és Vihula Mihajlo, s két nyelven, finoman évődve, a közönségre ki-kikacsintva elkezdik az előadást, érezhető lesz: a következő 70-80 percben nem szellemidézés zajlik majd.

Kérdés persze, Viszockij szelleme megidézhető-e úgy, hogy sorai itt és most éppoly hűsbavágóan érvényesnek hassanak, mint megírásuk idején. Az alig több, mint negyven évet élt legendás költő, színész, zenész életművét sajátos kettősség jellemzi; egyfelől a brezsnyevi idők „passzív ellenállásának” szimbolikus alakjának tekintjük, másfelől dalai részei annak a kánonnak, mely az orosz irodalmat és zenét mint valami fájdalmasan szép, ám kívülről alig-alig érthető, inkább hangulatával elvarázsoló, megfoghatatlan képződményt tárja elénk. Ez a furcsa kettősség nehezen oldható fel; ha egy versnek, dalnak a hangulata az igazán fontos, jelentése aligha lesz markánsan jelen idejű. Az Aradi Kamaraszínház előadása mintha egyszerre próbálná a két megközelítési lehetőséget felvillantani. Az előadást egy játékos asszociációs rendszer tartja össze, mely Viszockij dalaira különböző szövegrészleteket fűz fel. E részletek néhol pusztán tematikailag kapcsolódnak a dalokhoz:

ha egy étel, ital kerül szóba, elhangzik a receptje. A múltidézés vicceken, anekdotákon keresztül történik. Máskor a hangulat a fontos: a zene megidézi más közkedvelt orosz dallamokat is. Vihula Mihajlo nemcsak a dalokat játssza magával ragadóan, hanem egészen virtuóz

Vihula Mihajlo

módon köt át a Padmoszkovnyje vécsérá-ról a Kalinka, kalinka maja-ra. Ám az irodalmi asszociációk egy része mégis a dalok mélyebb jelentéséhez kötődik; nemcsak az előadás címe utal Ginsbergre, de jó néhány sor is elhangzik az Üvöltésből. És amikor a viszockiji lázadást közérthetően kifejező dalokhoz ér (pl. Farkashajza; Adjatok a kutyáknak húst), Harsányi Attila előadasmódja is keményebbé, feszesebbé válik, s ezzel együtt a mondandó is fontosabbnak érződik az atmoszféránál.

Harsányi azonban sem ezeken a pontokon, sem másutt nem próbálja az énektechnika vagy a gesztusok, allűrök imitálásával megidézni Viszockijt. Saját személyiségéhez igazítja a dallamokat, s igyekszik a helyzet óhatatlan monotoniját oldani. Ezt szolgálja az egyes dalokhoz társuló eltérő énektechnika, az ének megszakítása, a viccek betoldása, az előadó páros közti játékos, teátrális évődés. Mindez eltávolít talán Viszockij szellemétől, de megsejteti, hogy dalai többféleképpen felhasználhatók, mint a sztereotípiák alapján gondolnánk. Nem biztos persze, hogy ennek a játéknak a Művészetek Háza Kamaraterme a legalkalmasabb helyszíne. Az egykori szabadtéri sátorban, melynek ma már a hült helyére sem biztos, hogy emlékszünk, alighanem autentikusabb helye lett volna a nem egészen egyenletes, de színeivel, játékoságával, a sablonoktól való eltéréssel végül is meggyőző produkciónak.

Urbán Balázs

[tetemrehívás]

Ki ölte meg a nézőt?

A várdai sötét néz'téren halva találtak ma egy nézőt. Hogy a halál oka? Még ismeretlen. Gyilkos unalom, katarzis, szerelem, avagy mi ármány ölte meg őt?

A nyomozás állása, harmadik nap:

A. A romok menedékében robbantató zombik.

B. Egy hirtelen támadó, éles, kétélű vastaps a Kalinka felcsendülésekor.

C. Lajka kutya halálhíre.

jszi

[reflekt]

„Régen több barátság született Kisvárdán.” Sebestyén Ábá

„Közben adtak a szakmaiságnak is egy csókot.” Sebestyén Rita a vásárhelyi *My Fair Lady*ről

„Egyértelműen azt csináltuk, amit kért volna tőlünk, ha nem csináltuk volna.” Ritzi Ilka-Krisztina Bocsárdiról

„Milyen függetlennek lenni és nem is?” Szűcs Kati

„A független vállalja a kockázatot.” Sebestyén Ábá

„Most már elég jók vagyunk bánya-ügyekben.” Szűcs Kati

„Ne menjünk bele a történelembe. Ez csak színház. Csak!” Lábiscsák János

„Én előbb a magyarországi előadást láttam. Nincs mit összehasonlítani. Ez van, az nincs.” Nánay István

„Izsáknak nincs figurája, csak behozza az indulatát. S néha elviszi a csajt.” Nánay István

[a.másik.part]

Zenés, színpadi, dráma...

Mostanában egyre többen teszik föl a kérdést: miért számítanak a zenés drámai produkciók – elsősorban az opera-előadások – a színházi élet fősodrával párhuzamosan futó, **más mederbe terelt** alkotásoknak még akkor is, ha korszakos, a legkülönfélébb szempontok szerint is magas színvonalú, érvényes előadások születnek, világszínvonalú színházi alkotók vezényletével. A kérdés nagyon sok elméleti és gyakorlati szempontot fölvet, és bár a jelenségről természetesen van véleményem, itt és most nem tisztzem ennek a kifejtése: színészi pályám kezdete óta részese vagyok ennek a „dolmánykodásnak”, ahogy egyik kedves pályatársam némi malíciával aposztrofálni szokta. Mindamellet, hogy rendkívül izgalmas műfaji kalandozásról van szó – hiszen például az opera (dramma per musica) az európai színházi és dramaturgiai hagyományok talán legstilizáltabb műfajának számít –, számomra ez mégis inkább szerelem, **hobby**, semmint egy elméleti síkon megfajtott kérdés, mondandómat is kizárólag tapasztalataim motiválják.

Éneklő színész vagyok, nem képzett operaénekes, érthető tehát, ha gyökeresen ebből a nézőpontból viszonyulok egy színpadi zenedrámához. Szándékosan fogalmazok így, hiszen az opera, mint megénekelt és meghangszerezelt drámai műfaj, számomra legfőképpen színpadi műként értelmezhető még akkor is, amikor **metronómmal** mérhető, tehát állandó értékűre szab a szerző egy-egy szándékot, helyzetet, érzelmi kitörést, ezzel pedig jócskán behatárolja az előadó lehetőségeit. Félreértés ne essék: ezt én egy hozzáadott plusz értéknek, különleges

minőségnek fogom fel, nem pedig korlátnak! A zenés színpadi drámák – mondjuk az operák, de nem csak! – tipikus példái annak, hogy mekkora feladat elé állítja az alkotókat a sűrített idővel operáló művek dekódolása, kibontása.

Ám ha a műfaj szabályait tiszteletben tartjuk, és figyelembe vesszük az adott művek stílusjegyeit, a történeti kor adottságait vagy éppen a társadalmi környezetet, amelyben születtek, tapasztalni fogjuk, hogy a mesterművek frázisai, dallamívei, szünetei, az egész mű harmóniavilága, olykor ijesztően sűrű és bonyolult zenei szövete mennyire pontosan és érzékenyen követi – vagy éppen kifejt, keretbe foglalja, aláhúzza stb. – az adott szerepek, karakterek **lélektani rezdüléseit**, rejtett szándékait, belső motivációit. Bár az általam énekelt kortárs művek is egyértelműen szuggesztív példái a fent említetteknek, a legjobb példa erre talán mégis maga Puccini. Ha valaki látta például a Kolozsvári Állami Magyar Színház 2007-ben Silviu Purcărete által rendezett **Gianni Schicchi**jét, az pontosan tudja, mire gondolok.

Gianni Schicchi

is érvényes alkotás maradjon. Fontos a lényeglátó külső szem, de ugyanilyen fontos a néma szándékokat is meghalló külső fül, amelynek szerepét próbáról próbára el kell látnia valakinek!

És természetesen fontos támpont a **librettó**, legfőképpen az, hogy dramaturgiai szempontból mennyire kidolgozott műről van szó. Megkockáztatom: a jó librettó önálló drámai vagy lírai alkotásként is megállja a helyét. Gondoljunk csak Bartóktól **A kékszakállú herceg várának** rendkívül sűrű, költői történetére (Balázs Béla műve), már-már csak a szimbólumok és archetípusok jelrendszerében értelmezhető cselekményére, amely ugyanakkor férfi és nő kapcsolatának, örök törvények szerinti vívódásainak mitikus kvintesszenciáját adja, miközben az alkotók végletekig feszített, akár shakespeare-i vagy csehovi mélységű drámai helyzeteket bonthatnak ki belőle.

Az **általam játszott/énekelt** kortársak ebből a szempontból is remekelnek. Ha Demény Attila kamaraműveit említem (**Parafarm**, **Bevégezetlen ragozás**, **Az utolsó meggymag**), lírikus pályatársai (Visky András, Lászlóffy Aladár) révén a librettókban egyértelműen van jelen az abszurd alaphangot leképező költészet is. Orbán György maga írja a librettóit (**Pikkó herceg**, **Büvölet**), amelybe különleges műveltségének legszebb arzenálja van belesűrítve. Vajda János a drámairodalom legjavából válogatja témáit (**Mario és a varázsló**, **Leonce és Léna**, **Karnyóné**), librettistája pedig korunk egyik legbravúrosabb költője, Várady Szabolcs.

Apropó **Leonce és Léna!** Vajda remek humorú nagyoperáját 2003-ban mutattuk be a Kolozsvári Magyar Operában, Selmeczi György bábáskodása mellett. Évekkel később a büchneri alpművet játsszuk a Kolozsvári Állami Magyar Színházban, Tompa Gábor rendezésében. A remekbe szabott frázisoknak olyan különleges felhangjai vannak, amelyeket játszó kollégáim közül csak én hallhatok: minden egyes szófordulatnak fülemben cseng a kottaképe... Kell ennél szebb ajándék?

Laczkó Vass Róbert

[fókusz]

Reménytelen nélküliség

Romok igaz menedék – Kolozsvári Állami Magyar Színház

Emberi hang csak a kapkodó levegővétel (a világra jövő gyermeké vagy a halálból visszatérő emberé) és a nevetés (gyermeki, csilingelő, örömteli és gúnyos). Az előbbi van túlsúlyban az előadásban: e beckett-i, elvont térben, a lét és nemlét határán lélegzünk, vagy éppen lihegünk a nézőtérben, a ciklikusság, a párhuzamok és a tárgyak erdejében, szimbólumok után loholva.

Talán egy katasztrófa után, az emberiséget sújtó amnézia állapotában van a három lény, a Chaplin-kosztümös férfi, a fekete és a fehér

ruhás nő. Egymást észre nem véve saját testtudatukat ébresztgetik. Karjuk, lábuk, nyelvük, tekintetük: **létezésük van**. Tolószék, létra, vödör: a külvilág veszi őket körül. **Mindezzel kéne kezdeniük valamit**. Mozdulatsorokat végeznek, kísérleteznek, értelmetlen körköröségekben tengődik a magányos, tartalom nélküli lét. Izgalmasabbá válik játékuk, amikor két szereplő egymást is felfedezi. Mint nő a férfit. Kapcsolatteremtésük nem jár felszabadultsággal, s itt a kortárs tánc unos-untig ismert koreográfiája, a civódó-ölelő, taszításban és vonzásban őrlődő testek köszönnek vissza. Utólag áhítottak és békésnek bizonyul e páros diszharmonia: a nevető harmadik megjelenése szükségszerűen vet véget ártatlanságuknak.

Az emberiséggel egyidős történetek, képletek bukkannak fel: féltékenység, irigység, harag és szeretet, védelmezés és támadás. Különböző összetételű párok szövetekeznek a harmadik ellen. Történetek sejlenek fel, viselkedés-reminiscenciák, emlékfoszlányok suhannak át a mozdulatokon. Mintha keringőznének, ölnék és ölelnék egymást. Mintha defibrillátort használnának. Olykor visszamenekülnek függetlenségükbe, monomániájukba. Mások csapatot alkotnak: össze akarnak rakni, létre akarnak hozni valamit abból, ami a rendelkezésükre áll. Mintha szobrot építenének a tolószékből, a létrából és a kalapból. Mintha színházi truppá állnának össze, és úgy adnának elő bohóctréfákat. Aztán visszatérnek a kiinduló helyzetbe, abba, amiből a világra ébredtek, s bár nem ugyanaz történik velük újra és újra, mégsem haladnak semerre: létük tartalmatlan várakozás marad.

Az utolsó jelenetben egy kislány jön be, aki egy mini-színházzal kezd játszani: az apró szoba fala kivetítődik a színpadra, s a pici bábuk árnyai összeolvadnak az előadás szereplőivel. Egyszerre vagyunk kívül és belül. A kislány bekukucskál a mini-színház ajtaján: mintha Isten csillanna meg tekintetében. Vagy a Megváltó, az üzenetet hozó Fiú. (Mindenesetre a keresztrefeszítés képével ér véget az előadás.)

A létproblémákból álló, csupasz struktúrákhoz nehéz megtalálni a kapcsolódási pontokat, mintha mi, nézők magunk is **a semmit markolásznánk**. A humoros, bohóctréfákra hajazó, csipetnyit reflektáltabb jelenetek – mint például a vödörrel való játék – jelentik a **reményt**. Mind az életben, mind a nézőtérben.

Rádai Andrea

[a.másik.part]

„Kérjük szépen az operásokat, csendesebben vigadjanak, próbál a színház”, jön fel a büfébe az egyenruhás felügyelő. Pedig amikor az opera próbál a színpadon, a büfében órákat tartanak a prózások, és ez senkit sem zavar. Még énekelnek is sokszor. Persze, karmesterként be-be intek nekik, de soha nem lépnek be. Innen az egész konfliktushelyzet. Na, meg onnan, hogy lehet több díj az asztalokon,

de közönség nincs. Mármint van. Kevés. Stúdióban telt ház. Néha. Az operások meg szinte mind teltházzal játszanak. Nagytermi előadásokat. Nem volt idáig kitalálva díj számukra, de jön a közönség. Most lett, legújabb musicaljük meg is kapta, Jászvásáron. Megérdemelten. Nagy a szomorúság a büfében. A próza búsul. Mert ők is csinálják, de minek?

Megpróbálják bebizonyítani, hirdetik is nagy plakátokon keményen, hogy van botrány az operában, pedig nincs. Mármint van, mert mi, operások úgy tudjuk, a Gianni Schicchi tényleg Puccini írta. És van, amikor mégsem. Mert néha áthangszerelik. És az nem ugyanaz. Semmi gondunk egymással. Mért lenne? És mégis külön asztalnál ülünk, mindenki a sajátjaival, túl kevés kivétellel. Ők az átjáró „renegátok”. Akik fél lábbal itt, fél lábbal ott, mert jók és használhatók mindkét térfélen. De túl jóban sem lehetnek egyik féllal sem, mert a sajátjuk fogja őket fejen vágni általában. Mikor melyik. Pedig itt van a titok, a megoldás. A közös beszélgetésekben, tapasztalatok megosztásában, baráti tanács kérés- és adásban, a korrektségben és együttműködésben. A kedvességben. A közös sörözésben.

Kulcsár Szabolcs

„A színházi viselkedés illemszabályai

Kedves gyerekek, diákok! Kérjük, olvassátok el figyelmesen az alábbiakat, és igyekezzetek az alábbiak szerint viselkedni a színházban, hogy mindannyiunk számára remek élmény legyen a előadás.

Nem illik elkésni az előadástól! Időben illik érkezni, hogy legyen idő ráhangolódni a színház illataira, fényeire. Ha a széksorokban belülről szól a jegy, akkor illik elsőnek bemenni. Ha ez mégsem sikerül, akkor az üléséhez úgy illik bemenni, hogy a már ott ülőkkel szembefordul az érkező és nem a fenekét tolja az orruk alá, és természetesen elnézést kér, hogy zavarta őket.

A hátizsákot, kabátot a ruhatárban illik hagyni.

Színházba menni: esemény. Illik elegánsan megjelenni. Az illedelmes ember tehát öltözetével is ünnepel: nem kihívó, de elegánsabb öltözetel, mint egyébként. Legalább egyszínű ing, sötét nadrág, lányoknak egyszínű szoknya és blúz. Felháborító a farmer, a gyűrött ing, a sportcipő. Műsor alatt kerüljük a beszélgetést, a megjegyzéseket, egyéb véleménynyilvánítást, kivéve a tapsot, amikor annak helye van. A színészek hónapokon át dolgoznak, gyakorolnak, és aznap, amikor beülünk a nézőtérre, akarnak adni valamit nekünk. Megteszik ezt akkor is, ha fáj a foguk vagy elhagyta őket a szerelmük. Ezt illendően kell fogadnunk.

Ne zörögjünk a műsorfüzettel, a cukros-zacsóval, ne kotorásszunk a retikülben, táskában. Színházban illetlenség ropogatni, majszolni. Az előadás szünetében nem illik hanyatt-homlok a büfébe rohanni! Kerüljük az orrfújást, a köhögést, ha nem lehet, tegyük minél halkabban és feltűnésmentesebben.

Az előadás végén tapsal köszöni meg a néző a színészek teljesítményét, és nem rohan a ruhatárhoz. Ha ajándékot kapunk – tudják –, illik megköszönni. Köszönjük!

Komáromi Jókai Színház”

[fókusz]

Anya, hol van már Csipkerózsika? Nagyvárad Szigligeti Színház, Lilliput Társulat – Csipkerózsika

Jogos a kérdés, mely a nem egészen egyórás bábelőadás huszadik perce táján hangzik el egy türelmetlen nézőcske szájából. Mi? Hogy? Igazán szemtelenség! Valóban, hol késik a címszereplő? – teszi fel magának a kérdést a háta mögött ülő felnőtt is, aki most veszi észre, mennyire belefeledkezett mindeddig egy Zsuzsi

Csipkerózsika

nevű fecsegő boszorka és szükszavú, cöcögve ide-oda kereköző háziegére történetébe. Aztán újra beszippantja őt a vidáman fecserésző szöveg és a könnyed, dinamikus játék, a díszlet-elemek folytonos mozgása, alakulása, a mellőzött boszorkányocskák méltatlankodása, a kicsinyes királyi pár szinte abszurd kabaréba illő civakodása. Majd a jövőbe látó szemüvegen keresztül végre feltűnik a rég várt címszereplő, ám egyelőre csak Zsuzsi boszi számára. A gyerekeknek szívük szerint talán odatörednének a színpadra, hogy belenézzenek a csodaszemüvegbe. A felnőttbegek lassan rádöbbennek, hogy a főszereplő nem is Csipkerózsika, és kezdenek arra gyanakodni, hogy a Grimm-mese rózsás arcú primadonnája, afféle **kopaszénekesnő**ként, meg sem fog jelenni ma a színpadon... de szerencsére csalódnuk kell (abszurdon edzett felnőttként), azaz nem kell (gyerekként, akinek Csipkerózsikát

ígérték). Érezik a címszereplő, ugyan nem habos-csipkés hercegnősen, hanem ugránczó, hintázó, örökmozgó kiskamaszként, akit a leskelődni próbáló, jószívű száműzött boszorka által gondosan eldugott rózsaszálka szédít álomba. A játék megáll, az addig súlytalanul izgó-mozgó nyelesbábocskát az őt a háttérből mozgató kezek magára hagyják. Jaj! A **leskelődés** itt a szereplők végzete, nem a boszorka gonoszsága. De a leskelődő Zsuzsi, és picit Ariel-szerű egersegédje a kulcsa az átok feloldásának is. Ők vezetik célba a herceget, hogy lehessen **hepiend**... mármint ha egerúrficska „nem táncol bele az igaz szerelembe”.

Fülig érő szájjal nyugtázza végül a felnőtt, milyen szerencse, hogy a Lilliput Társulat a klasszikus, naivul objektív perspektíva helyett Mosonyi Alíz bosziszempontú, kópésított adaptációját választotta, és valósággal lubickolt benne. Fülig érő szájjal tapsolnak a kevésbé felnőttek, és nem hiányzik már nekik a híres Csipkerózsika.

A predramatikustól a posztdramatikussig.

Avagy mit kérdezne a mai nap kapcsán Darwin?

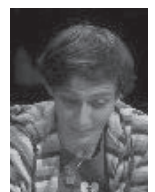
Kezeshábas – A Nagyvárad Szigligeti Színház Lilliput Társulata

Romok igaz menedék – Kolozsvári Állami Magyar Színház

Fura egy nap volt a mai. Láttunk reggel párnacsatázó, formákkal, színekkel, mosolyokkal játszó, a történetmeséléstől tartózkodó **babaszínházat** (és nem svéd, nem budapesti, hanem egy nagyvárad bábársulattól, hipp-hipp-hurrá!), és láttunk estefelé lárvaarcú emberekkel bábozó, a történetmeséléstől szintén tartózkodó felnőtt **zombibábmisztériumot** (tompá színekben, Kolozsvárról).

Vajon a nézői egyedfejlődés a színházdramaturgiai törzsfajlódást ismétli? (A predramatikus játéktól a posztdramatikus színházig ível nem csak a nyugati színház története, de egyéni befogadói pályánk is?)

Jankó Szép Yvette

[a.másik.part]

Báb ex machina

Nekem szívem csücskéje, amióta rájöttem, hogy ebben a műfajban mindent lehet. Az alkotók fantáziája nem ütközik például **az emberi test korlátaiba**, kis technikai tudással szinte bármi megjeleníthető. És a humor forrása is valahol mélyebben fakad, még a népi bábjátékokban is. Ha nagyszínpadon agyonpüfölnék valakit egy palacsintasütővel, ritkán fordul elő, hogy a publikum harsányan röhög. Na, hát tessék megnézni az ördögverő hősöket: mindegyik legyőzi az ördögöt, de még magát a halált is.

A **léthe-vetettségről** is a bábos műfaj tud a leghitelesebben szólni. Isten és ember viszonya hasonlatos bábos és marionett viszonyához. Most csak néhány név, aki ezt a párhuzamot taglalgatja: Luther Márton, Kleist, Ionesco, Salman Rushdie (**Fúriadűh**), vagy a **Strings** című csudacsudaszép marionettfilm.

Az első, rituális szertartásokban alkalmazott báboktól a napjainkban kedvelt animációs filmekig hosszú és kalandos az animált tárgyak története. Az ógörög tragédiák koturnuszos, maszkos színészei vagy a commedia dell'arte figurái sokkal jobban **hasonlíthattak egy bábhoz**, mint a mai színpadon lézengő sápadt színészekhez. De ha jobban belegondolunk, a mai médiasztárok is alig többek egy zsinóron rángatott bábnál.

A commediát sem véletlenül említettem: amikor tiltani kezdték, átvándorolt a vásári bábosok bódéjába. Amit hús-vér ember nem engedhetett meg magának (a színpadon sem), azt a báb megtehetette: **társadalomkritikát** fogalmazhatott meg, parodizálhatta a hatalmasságokat, és kinevethette a Nagy Halált is. Európában minden népnek van ilyen bábhőse: Vitéz László, Vasilache, Punch, Kasperek, Gasparko, Polichinelle, Jan Klaassen, Pickellhering, Tchanches vagy Petruska.

Aztán jött a modern **pedagógia**, és felfedezte, hogy a műfaj sajátosságait alkalmazni lehet a gyermekek erkölcsi, szellemi és esztétikai nevelésében is; sokáig a köztudatban a bábjátás elsősorban a gyermekeknek szóló színházi műfajként van számon tartva. Aztán ismét felfedezték. Gondoljunk csak Kantor **Halott osztályára**, Jan Svankmaier rövid vagy egész estés filmjeire, vagy a bunrakut szervesen magába elegyítő Takeshi Kitano-filmre, a **Bábokra**. De gondolhatunk a kommerszre is, ha már a filmes műfajoknál tartunk, pl. a **Sesame Streetre**.

Lássuk be: az egzotikus **keleti báb kultúrák** is reneszánszukat élik, a nyugati társadalmak nagy kíváncsisággal és odaadással fogyasztják a vietnámi vízi bábszínházat és a karagöz-előadásokat is. Sátoros ünnep pedig már el sem képzelhető óriásbábok vagy gólyalábas bohócok nélkül.

S a műfajnak nincsenek korlátai, mint említettem. Láttam már olyan előadást is, amelyikben egy kis webkamera volt az animal tárgy, s a multimédiás maszlagnak induló előadás végül egy nagyon intim kis szösszenetként él emlékezetemben.

Hegyi Réka

[kikicsoda]

Kulcsár Szabolcs – tősgyökeres kolozsvári. Mindig (kar)mesterkedik valamiben. Leginkább az operában.

Hegyi Réka – kolozsvári kritikus és fáradhatatlan családanya. A „lenni vagy nem lenni” kérdést már többször megválaszolta.

Laczkó Vass Róbert – játszik színházi és operaelőadásban, verset, publicisztikát, fotót közöl. Kolozsvári összművész. De néha szívesen elutazik.

Rádai Andrea – pöttyös rózsaszín labdát rejtett a blúza alá. Már másodszor. Ez nem akadályozza a színházi sportolásban. (Értsd pl.: K.O.-zni a rossz-színházi alkotót.)

Urbán Balázs – hol a hivatalban, hol a nézőtéren, hol az íróasztalánál üldögél. Haja lángol, temperamentuma nem.

Jankó Szép Yvette – fordít, főleg drámát és mesét. A finn színházban és Kolozsváron van otthon.

Demeter Kata – egyre inkább szereti a szakmai beszélgetéseket. A kisvárdai fesztiválok közti időt az udvarhelyi színháznál tölti. Feltölti.

Both László – keresztretjvényeket farag Csíkszeredában.

Jussi „Juba” Tuomola – Viviről, az emancipált, enyhén kultúrsznob nőről és párjáról, a szó szoros értelmében disznó férfi Wagnerről szóló „párkapcsolati képregénysorozatának” szereplői afféle fikcionális celebritásokká váltak Finnországban. Színdarabban is szerepeltek!

Kezeslábas

[mai.program]

11.00 Szakmai beszélgetés

Művészetek Háza, Pódiumterem

18.00 Az eredeti Hamlet

Kosztolányi Dezső Színház, Szabadka Művészetek Háza, Színházterem

21.00 Parasztopera

Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház Várszínpad

23.00 Dívák

Groundfloor Group, Kolozsvár Művészetek Háza, Kamaraterem

A bolgár fiatalember	Erika egyik beceneve	Petrucció (fajta)	Azonos betűk	A kor költője?	Írásközlő szerzője	Kerécske: halandósága	Innan maradvány	A tárgy (szó)	Föld alatti városban			
1									A kávézó végjele Tudni, ezerműt			
Volt, talán				Műve, röviden Írta: ország				A kávézó végjele Maga után van				
Országai széles kávézóba bevonat			Műve földrajza Német nyelvű				Hozzánk szállt Röges, tár					
Határozati névige	Idősebb kávézó... ...mások: divatos						Újjele Zaklaty!					
Imagó-cso				Aprós tör Gála jele					Írta: ... Minden Janárban			
Feltett színház												
Rungyaló előző		Eriken lapok Korjál, kor- laba fűz						Kerécske: várat Röges, szálló				
Apró alkalmak láncolata felkötésben			<p>„Egy nemzet civilizációjáról ...” <i>Ifj. gróf Bethlen Miklós (Bolnai volt a színészneve) fenti gondolatának folytatását rejtik a fölsorok.</i> <i>(In Bartha Katalin Ágnes: Színházi szerepváltozás és önazonosság – Ifj. gr. Bethlen Miklós. Székelyföld, 2010. augusztus)</i></p>									
Amper jele	Kérdőjel Pajza, testlő										Közel, angolul	
... - rill											Jamnia, Luxemburg, Ausztria	
Világos angol só											Bent, római	Abolán kintani társas- kodik
Tonka, röviden	Mű, röviden Tudni: várat		Törvény, angolul	Az anyanyelvjele	Műve, röviden	Korjál jele Tudni: kávézó						
Meghatározatlan jelölés, minőség, formája	2											
Strójai kávézó- szókérdés					Írta: ... Vesszőkben kávézó				Írta: ... Z Sali ... City Után állom kávézó			
Írta, angolul				Az a-t kávé- zati sz. ábrákban	Bolnaka	Tudni, földrajz Írta: beceneve						
Jamnia, öltöz- ország, Luxemburg			Inn beceneve				... Rögge: USA város Kávézó: kávé- szó, nem is					
Schöner, vasszó, sz. kávézó		Japán rimbó Ligán, kávézó!							Kávézó Destórium			

[kiszvárdai. lapok]

a Magyar Színházak XXV. Kiszvárdai Fesztiváljának napilapja

Felelős szerkesztő:
Zsigmond Andrea
Szerkesztők:
**Bíró Réka, Demeter Kata,
Jankó Szép Yvette,
Varga Anikó**
Fotók: **Révész Rebeka,
Major Evelin**
Nyomdai előkészítés:
Urr Géza
Nyomdai kivitelezés:
Gprint Iroda
Felelős kiadó: **Nyakó Béla**
ISSN 1587-8325
www.kisvarda.szhaz.hu

Erdélyben az irodalmi folyóiratok elvéve színházzal is foglalkoznak. Egy ilyen tanulmányból választottuk a fenti idézetet. Ezeket a szétszórtan megjelenő színházi szövegeket megpróbáltuk egy helyre összegyűjteni: www.teatrblog.wordpress.com/Gyujtemenyek.

A Magyar Színházak XXV. Kiszvárdai Fesztiváljának támogatói:

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

KISVÁRDA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

NKA Nemzeti Kulturális Alap